

3. Гуржій А. М. Інформатизація і комп'ютеризація загальноосвітніх навчальних закладів України – 20 років / А. М. Гуржій, В. Ю. Биков, В. В. Гапон, М. Я. Плєскач // Комп'ютер у школі та сім'ї. – 2005. – № 5. – С. 3-11.
4. Жерар Ф. М., Роеж'єр К. Як розробляти та оцінювати шкільні підручники. Видавництво «К.І.С.», Аналітично-дослідницький центр «АНОД», м. Київ, 2001 р.– 352 с.
5. Закон України «Про освіту» [Електронний ресурс] Відомості Верховної Ради (ВВР). – 2017. – № 38–39. – С. 380. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2145-19/page>
6. Трубачева С. Е. Дидактичні особливості компетентісно орієнтованого підручника для основної школи. [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://lib.iitta.gov.ua/705871/1/TSE_PSP-16.pdf
7. Премія BESA «Кращий європейський підручник»: критерії оцінювання. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.schoolbookawards.org/evaluation-criteria.html>

РОЛЬ ПІДРУЧНИКА В ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Горошкін І. О.,

*кандидат педагогічних наук,
старший науковий співробітник відділу іноземних мов,
Інститут педагогіки НАПН України,
м. Київ, Україна*

Сучасні умови життя вимагають від особистості сформованих умінь самостійно здобувати й опрацьовувати значні масиви інформації, витрачаючи на це якомога менше часу. У цьому контексті важливою умовою ефективності освітнього процесу є формування в учнів самостійності в реалізації різних видів діяльності, зокрема навчально-пізнавальної і мовленнєвої. До того ж доцільно під час розгляду проблеми організації самостійної роботи здобувачів освіти взяти до уваги й те, що компетентна особистість здатна до самонавчання, саморозвитку, самовдосконалення. На це й спрямовує вчителів-предметників компетентісний підхід: здобування учнями досвіду самостійного розв'язання проблем. Суголосні з О. Савченко в тому, що «самостійність учнів у навчанні – найважливіша передумова повноцінного оволодіння знаннями, вміннями й навичками. Часто і правильно застосовувана самостійна робота розвиває довільну увагу дітей, виробляє в них здатність міркувати, запобігає формалізму в засвоєнні знань і загалом формує самостійність як рису характеру. Це зумовлює обов'язковість і різноманітність самостійних робіт» [5, с. 196–197].

Одне з головних завдань вчителя початкових класів – навчити учнів самостійно здобувати знання, тобто організувати освітній процес у такий спосіб, щоб учні не тільки опанували програмовий матеріал, а й набули стійких умінь ефективно працювати з навчальною книжкою, правильно висловлювати свої думки в усній і письмовій формах, виділяти суттєві ознаки того чи іншого явища, зіставляти і групувати факти, робити висновки й узагальнення, застосовувати їх на практиці.

Особлива роль в організації самостійної роботи учнів у процесі навчання іноземних мов належить підручнику як провідному засобу навчання, розвитку й виховання. Для визначення того, як чинні підручники орієнтують учителів – предметників на організацію самостійної роботи учнів, було проаналізовано чотири підручники з англійської мови для учнів 1 класу нової української школи (автори – О. Карпюк, Т. Беляєва; авторські колективи – І. Доценко, О. Євчук, С. Губарева; Грін Кантрі, М. Павлюс) [1; 2; 3; 4] за критеріями: організація апарату орієнтування, що полегшує організацію самостійної роботи учнів; створення оптимальних умов для самостійної роботи учнів. Результати виявилися такими: по-перше, усі підручники поєднують їхню спрямованість на реалізацію компетентісного підходу в навчанні іноземної мови, їх зміст і структура сприяють формуванню такої ключової компетентності, як уміння вчитися впродовж життя, яку вважаємо визначальною в організації самостійної роботи; по-друге, книжки мають чіткий апарат орієнтування, репрезентований графічними позначками відповідно до вікових особливостей учнів. Прикметною ознакою підручників є електронна підтримка. Відзначимо системність застосування QR-кодів у підручниках Т. Беляєвої та Грін Кантрі, М. Павлюс. Застосування QR-кодів полегшує організацію

самостійної роботи учнів, адже вони можуть самостійно прослуховувати навчальний матеріал англійською мовою, що сприяє засвоєнню орфоепічних норм, запам'ятовуванню нових слів, розвитку інформаційно-цифрової компетентності учнів.

Отже, проаналізовані підручники забезпечують формування в учнів умінь самостійно працювати, творчо застосовувати знання в нових ситуаціях відповідно до їхніх вікових і потенційних можливостей.

Література.

1. Беляєва Т. Ю. (2018). Англійська мова (English) : підруч. для 1 класу закл. загальн. середн. освіти (з аудіосупроводом). Київ : Грамота. 128 с.
2. Грін Кантрі, Павлюс М. (2018). Англійська мова : підручник для 1 класу закл. загальн. середн. освіти (з аудіододатком). Тернопіль : Підручники і посібники. 192 с.
3. Доценко І. В., Євчук, О. В., Губарева, С. С. (2018). Англійська мова (English) : підруч. для 1 кл. закл. загальн. середн. освіти (з аудіосупроводом). Харків : Ранок. 144 с.
4. Карпюк О. Д. (2018). Англійська мова : підручник для 1 класу закл. загальн. середн. освіти (з аудіосупроводом). Тернопіль : Астон. 112 с.
5. Савченко О. Я. (2002). Дидактика початкової школи: підручн. для студ. пед. факульт. Київ : Генеза. 368 с.

РОЗВИВАЛЬНА ФУНКЦІЯ ПІДРУЧНИКА УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Горошкіна О. М.,

*доктор педагогічних наук, професор,
головний науковий співробітник відділу навчання української мови та літератури,
Інститут педагогіки НАПН України,
м. Київ, Україна*

До лінгводидактичних проблем, які ніколи не втрачають актуальності, належить проблема розроблення шкільних підручників. Студіювання наукової літератури з теми дослідження дало змогу проаналізувати різні погляди на тлумачення поняття «підручник». У педагогічній лінгвістиці А. Габідулліна характеризує підручник як інтертекстуальну категорію, виокремлюючи в структурі його навчально-науковий та дидактичний інтертексти [1]. У дидактичному контексті означене поняття розглядає С. Гончаренко і визначає його як «навчальну книгу, у якій викладаються основи знань з певного навчального предмета на рівні сучасних досягнень науки й культури відповідно до освітніх стандартів і програм» [2, с. 260]. Автори «Словника-довідника з української лінгводидактики» уточнюють, що «підручник української мови визначає обсяг знань з кожної програмової теми, містить визначення мовних понять, формулює різноманітні правила, подає дидактичний матеріал. Підручник привчає учнів до самостійної роботи над книгою в класі та вдома, дає змогу закріпити здобуті знання, забезпечує систематичне повторення матеріалу», акцентують увагу на можливості організації самостійної роботи учнів [3, с. 185].

Зіставлення змісту наведених та інших визначень уможливило висновок, що функції підручників змінюються і кількісно, і якісно. Лінгводидакти (Н. Бондаренко, Н. Голуб, О. Горошкіна, О. Караман, С. Караман, В. Новосьолова, М. Пентиліук, Л. Попова, В. Тихоша та ін.) одностайні в тому, що сучасний підручник української мови стає не тільки засобом репрезентації наукових здобутків лінгвістики, адаптованих відповідно до вимог чинної програми, вікових особливостей учнів, а й мотиватором для здобування знань, набуття умінь і навичок, «інформаційним кейсом», текстові ресурси якого дають змогу учневі усвідомити мову як динамічну багатофункційну систему, упевнитися, що в мові зафіксовано і збережено результати людської діяльності, вербалізовано історичний досвід, переконатися, що досконале володіння мовою в майбутньому сприятиме життєвому й професійному становленню учнів.

Аналіз змісту сучасних підручників української мови, спостереження за освітнім процесом у школі, студіювання спеціальної літератури уможливили виокремлення низки нових функцій